

JEAN RENOIR ÉS A „MARSEILLAISE”

Renoir, a világhírű impresszionista festő tehetséges fia, nem volt már mai gyerek, amikor 1937-ben, a népfront fénykorában *A nagy ábránd*-ot, minden idők legnagyobb francia filmremekét és a *Marseillaise*-t, ezt a monumentális történelmi freskót megalkotta. Pályafutását 1926-ban egy Zola-filmmel kezdte (*Nana*) és később, 1938-ban újra visszatért a nagy francia íróhoz (*Állat az emberben*). Közben mintegy húsz néma-, majd hangosfilmet forgatott, köztük Flaubert-regényeket, egy Gorkij-darabot (*Ej-jeli menedékhely*, 1935).

Ő rendezte 1934-ben a híres *Toni*-t, amely valóságos fordulatot jelent a francia film történetében, mert először viszi vászonra a munkások életét, bár még bűnügyi keretben. A népfront reménységes éveit alatt Renoir tehetségét és tekintélyét az antifasiszta harc szolgálatába állította: 1936-ban *Miénk az élet* címmel választási propagandafilmet készített a Francia Kommunista Párt megbízásából, egy évvel később pedig a népfront-kormány támogatásával filmre vitte Rouget de Lisle halhatatlan indulójának a születését.

Míg az ugyanebben az évben forgatott *A nagy ábránd* szerkezetileg is tökéletes játékfilm, lenyűgöző mesével, Pierre Fresnay, Jean Gabin és Erich von Stroheim feledhetetlen alakításával — a *Marseillaise* nagylélegzetű, de egyetlen alkotás. Két, egymástól különböző részből áll: az első rész a napsütötte Provence földjén, nagyrészt Marseille városában játszódik, a másik Párizsban, 1792 nyarán. A film úgy indul, mintha szokványos játékfilmről lenne szó, és egyéni sorokon át kívánná bemutatni a nagy francia forradalom zivataros éveit. A hegyekbe menekült parasztok, kisemberek, papok sajnos azonban eléggé sematikus figurák és a rájuk szövődő cselekmény-szálak eléggé vékonyak. Renoir alkotása a játékfilm és a történelmi dokumentum határán mozog. A vérbő dél-francia figurák mozgatójában ki-

buggyan a kiváló francia rendező szenzuális temperamentuma, életmohósága, néhány szerencsés intérier a nagy francia festők ecsetjét idézi.

A marcona marseille-i hadfiak párizsi bevonulásával egész sor festői tömegjelenet kezdődik. A tömegmozgató művészetét Renoir a nagy oroszoktól, elsősorban Eisensteintől tanulta. A vén Szent Antal-negyed kövein menetelő katonák, a vészharang kongása és a dobpergés közepett vonuló pikás párizsi kézművesek, csipkefőzők asszonyok, a Tuilériák udvarán és lépcsőin folyó áradás küzdelem a svájciakkal és az arisztokratákkal, az augusztus 10-i mozgalmas tüntetés és ostrom — filmantológiákba illő lendületes és patetikus képsorok.

A *Marseillaise* hatalmas statisztatömeggel dolgozott, de az egyéni szerepekben csak néhány nagy színészt szólaltatott meg. Közülük elsősorban a rendező bátyja, a nemrég elhunyt Pierre Renoir emelkedik ki, aki szerencsés mértéktartással eleveníti fel XVI. Lajos élvezet, de tehetetlen figuráját. Néhány jelenetben örömmel láttuk viszont a francia filmek egyik feledhetetlen figuráját: a nagy Jouvett, aki itt Pierre-Louis Roederer, a párizsi községtanács ügyésze szerepében villantja fel nagyszerű egyéniségét. A marseille-i forradalmárok közül említsük meg a népszerűt Andrexet, aki délvidéki vérmérsékletének teljes vértetében állítja elének Arnaud alakját.

A francia forradalom sok filmrendezőt sugallt. Se szeri, se száma a többé-kevésbé reakciós Marie Antoinette-filmeknek. Annál kevesebb azoké, amelyek, mint Renoir alkotása is, jelentőségéhez méltóan dicsőítik ezt a nagy demokratikus megmozdulást. A *Marseillaise* Renoir nemes inspirációja, republikánus buzgalma, dicséretes jó szándéka ellenére sem az a filmmonumentum, mint amilyeneket a szovjet rendezők állítottak a nagy októberi forradalomnak.

BAJOMI LAZÁR ENDRE